
Kopsavilkumi

LATVIJAS AINAVAS DZEJISKUMS

Edmunds V. Bunkše

Atslēgas vārdi: *neirozinātnieki, māksla, ainavu estētika*

Platonam drošākais ceļš uz patiesību un skaistumu bija rodams racionālā domāšanā. Tādēļ viņš noniecināja māksliniekus. Taču šodien neirozinātne ir pārliecinoši pierādījusi, ka bez emocijām un subjektīvisma cilvēks kļūst par nepilnīgu aculiecinieku ainavās. Patiesība un skaistums nav tikai redzamais, bet sastāv no visu maņu uztverēm. Tā tiek nolikta pie malas parastā ainavu estētika, kurā skatiens ir valdnieks. Rakstā tā autors aplūko Latvijas kultūras un Latvijas ainavas attiecības izmantojot komponista Pētera Vaska, rakstnieces Ingas Ābeles, dzejnieka Imanta Ziedoņa, dainu tēva Krišjāņa Barona radošās pieredzes un daiļrades piemērus.

EIROPAS AINAVU KONVENCIJA — VAI TĀ MAINĪS MŪSU ATTIEKSMI PRET AINAVU?

Paul Selman

Atslēgas vārdi: *ainavu politika, ainavu uzdevumi, multifunkcionalitāte, nākotne*

Ainavu politika ir ļoti konservatīva un pārsvarā koncentrējas uz tradicionālu kultūrainavu saglabāšanu. Tomēr daudzos gadījumos ainavas ir zaudējušas sākotnējās ekonomiskās un sociālās funkcijas un var tikt uzturētas tikai ar piemaksām zemniekiem vai nopērkot zemi. Kaut arī atsevišķos gadījumos tas ir piemērots risinājums, to nevar izmantot visām Eiropas ainavām. Eiropas Ainavu konvencija nosaka to, ka "ainavu plānošana" nozīmē konsekventi uz tālāku nākotni vērstas darbības, lai uzlabotu, atjaunotu vai radītu jaunas ainavas. Līdzīgi pozitīvā veidā tā definē arī aizsardzību un pārvaldību. Eiropas Ainavu konvencija pievērš uzmanību "vienkāršām" vietām pilsētās un lauku apvidos, kuras cilvēki izmanto savā ikdienas dzīvē, kā arī izcilām lauku ainavām. 21. gs. mēs kļūstam iecietīgāki pret ainavu izmaiņu nenovēršamību saistībā ar dažādiem iespējamiem "virzītājspēkiem" nākotnē. Ir nepieciešama jauna zinātniska veiktspēja, lai atbalstītu stingras, uz nākotni vērstas darbības ainavu aizsardzībā, kas saistītas ar ilgtspēju, multifunkcionalitāti un interešu grupu līdzdalību. Kultūras, ekonomikas un vides nenoteiktības kontekstā rakstā apsvērta, kā Eiropas Ainavu konvencija var nodrošināt pamatu ainavu izmaiņu apstiprināšanai un ietekmēšanai, nevis tikai vienkāršotai pārmanotai iezīmju saglabāšanai.

LATVIJAS AINAVU VĒSTURISKIE KONTEKSTI UN ATTĪSTĪBAS CEĻI

Aija Melluma

Atslēgas vārdi: *ainavu attīstība, lūzuma punkti, ainavu laika skala, cilvēka klātbūtne ainavās*

Rakstā sniegts ieskats Latvijas ainavu veidošanās vēsturē. Īsumā raksturots dabas un vēsturisko apstākļu fons, kā arī ainavu attīstības gaita ilgā laika perspektīvā. Konstatēts, ka tā nav bijusi vienmērīga, bet izpaužas kā lūzumu un ainavu attīstības stabilizācijas laiku mijas. Lūzumi vienmēr saistīti ar krasām politisko, ekonomisko un sociālo apstākļu maiņām. 20. gs. laikā Latvijas ainavas un cilvēku dzīves ietekmējuši četri lieli lūzumi, tas redzams rakstā piedāvātajā attēlā — ainavu laika skalā. Apskatīts jautājums par saikni starp ainavu attīstības etapiem, kas izpaužas kā pārmantošanās, turklāt tā var būt reversīva. Uzsvērta cilvēka klātbūtne ainavās, cilvēka darbības nozīme ainavu veidošanās procesā, kas ļauj runāt par darbības ainavām.

PIEKRASTES AINAVAS BRĪVDABAS CENTRĀLDĀNIJĀ 1000.–1700. G.

Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen

Atslēgas vārdi: *Dānija, vēsturiskā ģeogrāfija, piekrastes ainava, viduslaiki, vendi*

Vēsturiski ģeogrāfiskā analīze liecina, ka laika posmā no 800. līdz 1600. g. lielāki daļai Dānijas salu piekrastes teritoriju, salīdzinot ar pārējo daļu, ir atšķirīga ainavas un apdzīvotības vēsture. Spriežot pēc arheoloģiskajiem materiāliem, vietvārdiem, administratīvo struktūru un baznīcu ēku inventarizācijas datiem, no vikingu laikiem līdz aptuveni 1200. g. gandrīz neapdzīvota bija 1–3 km plata piekrastes josla. Piekrastes neizmantošanas iemesls nav dabas apstākļi, jo lielākā apvidus daļa 50–100 m attālumā no pludmales ir visai piemērota dzīvesvietas un aramzemes izveidei. Kādēļ dāņi ir atstājuši piekrastes mežu joslu ap salām Jitlandes austrumu krastā? Iemesls izlasāms trijās hronikās, kas uzrakstītas no 1170. līdz 1210. g. Tajās aprakstīts, kā vendu pirāti no Vācijas Baltijas jūras piekrastes sirojuši Dānijā, piespiežot cilvēkus doties tālāk iekšzemē. Kad militārās varas spēku samērs mainījās, dāņi drīz vien sāka izcirst piekrastes mežus, apmesties tur uz dzīvi un kultivēt zemi krasta joslā visu atlikušo viduslaiku posmu.

MAINĪGĀ ZEME. ATTĪSTĪBAS ATŠĶIRĪBAS AUSTRUMNĪDERLANDES PAAUGSTINĀTAJĀS UN PAZEMINĀTAJĀS VIETĀS

Bert Groenewoudt

Atslēgas vārdi: *Austrumnīderlande, ainavu izmaiņas, ainavas biogrāfija, zemes apgūšana, viduslaiki, periods pēc viduslaikiem*

Ainavas vēstures pētījumi parasti attiecas uz intensīvi izmantotām un izpētītām teritorijām. Ainavas jēdziens bieži tiek lietots nekritiski, kas homogenizē un vienkāršo realitāti, savukārt īpaši, atšķirīgi attīstības procesi un kontrasti paliek neievēroti. Šī raksta mērķis ir parādīt, ka vienā un tajā pašā ainavā vēsturiskā attīstība var būtiski atšķirties. Pētījums veikts pleistocēna smilts nogulumu ainavās Austrumnīderlandē. Šajā apvidū jau aizvēstures laikā teritorijas sausākās daļas, paaugstinājumi tika pārvērstas par nosacīti atklātām, intensīvi izmantotām, fragmentētām un telpiski stabilām ainavām, kuras uzskatāmas par kultūrainavām.

Mazizpētītie apvidi pazeminājumos saglabājās izteikti dabiski — apmežoti, viengabalaini, ekstensīvi izmantoti līdz pat viduslaikiem, kad sākās šo zemju apgūšana. Atšķirībā no salīdzinoši nemainīgās situācijas “vecajās zemēs”, šajos pazeminātajos apgabalos, īpaši viduslaiku periodā, sākās strauji dabas un sociāļģeogrāfiskie attīstības procesi. Novērotā paaugstinājumu/pazeminājumu dihotomija ir uzmanības vērtā īpatnība arī citos apvidos.

JŪRAS LĪMEŅA PAAUGSTINĀŠANĀS UN DAMBJU KULTŪRAS MANTOJUMS

Michel Lascaris

Atslēgas vārdi: *Dambji, kultūras mantojums klimata izmaiņas, kultūras mantojuma aizsardzība*

Nīderlandē dambju kopgarums pārsniedz 17 500 km, bet daudzu dambju vecums pārsniedz vairākus gadsimtus. Arvien straujāka jūras līmeņa paaugstināšanās, Reinas un Māsas upju pilnūdens periodu pieaugums, bagātīgie nokrišņi palielina dambju vispārējās uzturēšanas vajadzību. Krastu inženierijai ir ilga tradīcija, kas prasa strauju reaģēšanu, tādēļ senos dambjus paaugstina, maina to profilu vai pārrok. Ņemot vērā šo pasākumu mērogu un izmantoto tehniku, ir skaidrs, ka tas var ietekmēt dambju kultūras mantojuma vērtības. Lielākajai daļai dambju nav atrasts piemērots risinājums plūdu apdraudējumu dēļ. Vēl arvien izmantoto dambju kultūras mantojuma vērtības ir saistītas ar vēsturisko atpazīstamību, nevis ar to oriģinalitāti. Nīderlandē līdz šim ir daudz darīts, lai dambjus aizsargātu, bet arvien ir daudz neatrisinātu jautājumu. Rakstā dots īss šīs tēmas pārskats.

DIENVIDBALTIJAS REĢIONA UN ZIEMEĻFRĪZIJAS REĢIONĀLAJĀ INVENTARIZĀCIJĀ BALSTĪTS ZEMKOPIBAS AINAVU ATTĪSTĪBAS SALĪDZINĀJUMS

Dirk Schleinert, Ludwig Fischer, Haik Thomas Porada

Atslēgas vārdi: *reģionālās ģeogrāfijas pārskati un prezentācijas Vācijā, ainavu analīze, uz lasītāju orientēta zināšanu pārnese*

Raksta mērķis ir sniegt ieskatu par reģionālās ģeogrāfijas pārskatu un prezentāciju iespējām, izmantojot Leipcijas modeli, un balstoties uz diviem izpētes apgabaliem Dienvidbaltijas reģionā un Ziemeļjūras Vācijas dienvidaustrumu krastā. Kas ir Leipcijas modelis? Reģionālās ģeogrāfijas pārskati un prezentācijas, kuru rezultāti kopš 1957. g. tiek publicēti sērijā “Werte der deutschen Heimat” (“Vācu dzimtenes vērtības”), ielūkojas vairāk nekā gadsimtu ilgā vēsturē. Sākotnēji tas bija Saksijas federālās zemes ģeogrāfijas skolotājiem adresēts projekts, kas varētu ieinteresēt arī citus lasītājus. Lasītāju loka paplašināšana nodrošināja sērijas izdevumu popularitāti un līdz pat mūsdienām tā atrodas starp visvairāk pārdotajām reģionālo pētījumu sērijām vācu valodā runājošās valstīs. Līdz mūsdienām ir nodrukāts vairāk nekā miljons eksemplāru sērijas 71 izdevumā. Kopš 2000. g. sērijas izdevumus ar nosaukumu “Landschaften in Deutschland” (“Vācijas ainavas”) publicē Reģionālās ģeogrāfijas Leibnica institūts (*Leibniz-Institut für Länderkunde, IfL*) un Saksijas Zinātņu akadēmija Leipcijā. Reģionālās ģeogrāfijas Leibnica institūts sēriju uzskata par nozīmīgu elementu uz lasītāju orientētai zināšanu pārnesei. Sērijas redaktoru un autoru mērķis ir plašai auditorijai padarīt pieejamas zināšanas par dažādu Vācijas ainavu izcelsmi un mūsdienu attīstību. Projektam ir konsultatīvā zinātniskā komiteja.

Sērijas izdevumos tiek publicēti attiecīgo ainavu izpētes rezultāti, kā arī augstvērtīgs karšu un ilustratīvais materiāls. Tie adresēti gan ekspertiem, gan plašai sabiedrībai, kā arī var tikt izmantoti atpūtas braucienos vai ekskursijās.

VĒSTURISKĀS DIMENSIJAS IEKĻAUŠANA MŪSDIENU APDZĪVOJUMA RAKSTUROJUMĀ BEĻĢIJĀ. ANTVERPENES PROVINCES PIEMĒRS

Lisa Van De Velde, Veerle Van Eetvelde, Marc Antrop

Atslēgas vārdi: *apdzīvojuma ģeogrāfija, tipoloģija, vēsturisko ainavu raksturojums, ĢIS datu bāze*

Lauku apdzīvotās vietas un to teritorijas ir lauku ainavas veidojošie bloki. Beļģijā var iedalīt dažādus apdzīvojuma veidus (zaļie ciemati, ielu ciemati, nukleārie ciemati, plānotie ciemati, izkliedētais apdzīvojums), katrs attiecas uz atšķirīgiem vides apstākļiem un dibināšanas periodu. Ainavu tipoloģija un reģionālās klasifikācijas Beļģijā lielākoties neietver apdzīvoto vietu sistemātisku klasifikāciju. Piemēram, ainavu klasifikācija Beļģijā ir balstīta uz urbanizēto apdzīvoto vietu īpašībām, bet tā neietver lauku apdzīvoto vietu vēsturiskās iezīmes. Šī pētījuma mērķis ir tipoloģizēt vēsturisko lauku apdzīvoto vietu ainavas. Tas ietver vietas analīzi un sākotnējo apdzīvoto vietu morfoloģiju saistībā ar teritoriju, izmantojot divpakāpju metodi divos telpiskajos līmeņos. Pirmajā, vietējā līmenī, laukumu definē apdzīvotā vieta pati par sevi un attiecībā pret pieguļošo teritoriju. Analizēta vietas un tās teritorijas morfoloģija. Otrajā līmenī, apdzīvoto vietu tipi un raksturojumi ir kartēti reģionālajā līmenī. Metode izmanto vēsturisko un topogrāfisko karšu, kā arī aerofotouzņēmumu holistisku interpretāciju, aptverot laika posmu no 18. līdz 20. gs. Rezultāti aplūkoti Kempenlandes piemērā un veikta sintēze Antverpenes provincē.

UDĀLA LIKUMS, ORKNEJU UN ŠETLENDAS SALU ZEMES NOMAS UN AINAVU APSTRĪDĒTĀS VĒSTURES

Michael Jones

Atslēgas vārdi: *Orkneju un Šetlendās salas, udāla likums, ainava un likumdošana, zemes lietošana, vēsturiskas diskusijas*

Orkneju un Šetlendās salās pēc vikingu apmešanās apm. 800. g. valdīja norvēģu likumi, līdz 1468.–1469. g. uz 540 gadiem to suverenitāti pārņēma Skotija un pēc tam Lielbritānija. Norvēģu likumu iezīme — pazīstama kā udāla likums — tomēr ir saglabājusies līdz mūsdienām. Raksts ilustrē likuma izpausmes Orkneju un Šetlendās ainavā un analizē udāla likuma saglabāšanu mūsdienu likumdošanā un sabiedrības uztverē. Udāla likums joprojām ir spēkā sabiedriskajās debatēs arī 21. gs. Ir mēģināts izskaidrot udāla likuma sociālo konstruētību. Tas ir saistīts ar diviem strīdīgiem virzieniem Orkneju un Šetlendās historiogrāfijā, kas uzsver kā norvēģu, tā skotu ietekmi. Balstoties likumdošanas, vēsturiskajā un vietējā literatūrā par Orkneju un Šetlendu salām, šis raksts ilustrē, kā dažādas zemes nomas un ainavu izmaiņu vēstures interpretācijas salu vēstures konstrukcijās atspoguļo dominanci, pretestību un strīdīgumu starp dažādām sabiedrības grupām.

PAR DABAS AIZSARDZĪBAS UN ĀRTELPU REKREĀCIJAS INTEGRĀCIJU LAUKU AINAVĀ

Marie Stenseke

Atslēgas vārdi: Zviedrija, ārtelpu rekreācija, dabas aizsardzību, rīcīpolitikas analīze

Dabas aizsardzība un rekreācija ir zemes izmantošanu ietekmējošs faktors daudzos mūsdienu Eiropas lauku apvidos. Tas rada jaunas perspektīvas ainavai un atklāj nepieciešamību paplašināt lauku ainavas izpratnes apvārsni. Pēdējos gadu desmitos bioloģiskā daudzveidība ir kļuvusi par galveno uzdevumu ainavu pārvaldībā un plānošanā. Vienlaikus brīvdabas rekreācijas iespējas kļūst arvien nozīmīgākas urbanizācijas, ilgāka brīvā laika un pieaugošās ekonomiskās labklājības dēļ. Šajā rakstā ir apspriesti saskares punkti starp dabas aizsardzību un brīvdabas rekreāciju un analizēts, kā brīvdabas rekreācija tiek apsvērta un kontekstualizēta Zviedrijas mūsdienu dabas aizsardzības politikā un stratēģijās. Veikta plānošanas pamatdokumentu analīze, kas papildināta ar vietas studijām dabas aizsardzības projektā. Rezultāti rāda, ka dokumentos brīvdabas rekreācija ir novērtēta kā būtisks faktors, bet tas nav konsekventi ievērots. Uzmanības centrā ir rekreācijas ietekme uz dabu, bet konflikti starp atšķirīgām rekreācijas interesēm, kā arī citiem sabiedriskiem aspektiem paliek neievēroti. Aplūkoti iemesli: ierēdņu attieksme, institucionālā struktūra, dabas aizsardzības dominējošā paradigma.

AINAVU VIZUĀLA NOVĒRTĒŠANA LIELIEM APGABALIEM — MĒKLENBURGAS–PRIEKŠPOMERĀNIJAS FEDERĀLĀS ZEMES AINAVU PLĀNOŠANA, IZMATOJOT ĢIS, INTERNETA PĀRLŪKU UN STATISTISKĀS METODES

Michael Roth, Dietwald Gruehn

Atslēgas vārdi: Eiropas Ainavu konvencija, interneta aptauja, ainavu estētika, ainavu modelēšana, sabiedrības līdzdalība

Eiropas ainavu konvencija definē ainavu kā "teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā". Gan empīriski dati par ainavu uztveri, gan ĢIS pieejamie dati par fizisko ainavu struktūrām tika savietoti uz ĢIS balstītos modeļos, lai veiktu plašu apgabalu skatu kvalitātes novērtējumu Mēklenburgas–Priekšpomerānijas federālās zemes ainavu programmas ietvaros. Plaša fotogrāfiju dokumentācija (> 2000 fotoattēlu) veidoja pamatu vairāk kā 24 tūkstošiem novērtējumu, kurus veica apmēram 3000 dalībnieku, izmantojot jaudīgas un pārbaudītas interneta izpētes metodes (cf. ROTH, 2006). Izmantojot 3D-ĢIS sistēmu un liela apjoma datu kopas, fotografētās vietas tika simulētas virtuālajā vidē. Izmantojot dalībnieku veikto ainavu novērtējumu, tika izstrādāti statistiskie modeļi, kuri atspoguļo ainavu kopumā un to komponentu vizuālo novērtējumu, vizuālo daudzveidību, unikalitāti un dabiskumu. Pēc tam šos modeļus ĢIS vidē pielietoja visam apvidum.

Izstrādātā pieeja ir inovatīva vairākos aspektos. Pirmkārt, izpētes apgabala platība (>23 000 km²) ir daudz lielāka nekā līdzīgos projektos. Otrkārt, empīriskā bāze ir unikāla pēc apjoma un saturā. Parasti pētījumos iesaistīti daži desmiti vai simti ainavu arhitektūras vai psiholoģijas studentu, taču šajā gadījumā, pateicoties lielajām interneta aptaujas iespējām, pētījumā piedalījās dažādu reģionu, paaudžu un profesiju pārstāvji. Treškārt, statistiskā metodoloģija, izmantojot loģisko regresiju analīzi, ļauj pārvarēt ierobežojumus, kādi ir tradicionālajām pieejām, izmantojot lineāro regresiju.

KOPSAVILKUMS

Ceturtkārt, metode ļauj novērtēt tās pielietojamību, kas ir liels ieguvums, salīdzinot ar ainavu plānošanā tradicionālajām ekspertu metodēm. Rakstā atklāts, kā izstrādāta izpētes metodoloģija, sākot no izpētes jautājuma teorētiskās analīzes un ĢIS lomas kritiska novērtējuma ainavu vizuālās kvalitātes novērtēšanā/modelēšanā un līdzdalības plānošanā.

CEĻĀ UZ AINAVU, KAS IR PIEŅEMAMA DAUDZĀM DOMĀŠANĀM, VIRZINIEM UN DAUDZSLAŅU PĀRVEIDĒM

Nausica Pezzoni

Atslēgas vārdi: *ainava, pilsoņu līdzdalība, mākslas instalācijas, pašrenovācija*

Rakstā analizēti trīs atšķirīgi gadījumi, kuros ainavas dizains atspoguļo mūsdienu sabiedrības komplekso uzbūvi un tajā notiekošos procesus. Izpētītie gadījumi raksturo ainavu, kas dažādu iemeslu dēļ var tikt uzskatīta par neapmierinošu tās iemītniekiem un ir pārveidota ar jauniem elementiem un citām nozīmēm. Pirmais gadījums attiecas uz viduslaiku ciema reģenerācijas projektu Toskānas apvidū, kas ir pārdots starptautiskam tūrisma uzņēmumam. Nesen pieņemtais lēmums par sabiedrības iesaistīšanu ļāva vietējiem iedzīvotājiem piedalīties lēmumu pieņemšanā par viņu teritorijas nākotni. Otrais gadījums attiecas uz pilnībā automatizētu rūpnīcu, kas ir pārveidota ar mākslas instalācijām, tādējādi uzlabojot darba vides kvalitāti. "Vietai raksturīgā māksla" apvienojumā ar anonīmo industriālo telpu veido jaunas nozīmes šajā vidē. Trešais gadījums analizē pašrenovēto daudzdzīvokļu ēku bezpajumtnieku romu ģimenēm. Viņi bija tieši iesaistīti restaurācijas darbos un izveidojuši ainavu, kas atbilst romu kultūrai un vajadzībām. Aplūkotie gadījumi atbilst pētījumu virzienam, kurš apzina priekšstatus par visas sabiedrības ainavu, kas atvērta dažādām vīzijām par teritorijas nākotni un izvirza jautājumus par sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanas procesā, bet kopumā — jautājumu par pilsoņu tiesībām veidot savu dzīves vidi.

AMATCIEMS KĀ LATVIJAS LAUKU JAUNĀS KULTŪRAINAVAS PIEMĒRS

Ineta Grīne, Ivars Strautnieks

Atslēgas vārdi: *ciems, ainavas izmaiņas, reljefa transformācija, Latvija*

Jaunu ciemu veidošana ieskicē vizuālas izmaiņas lauku ainavā pasaulē, t.sk. Latvijā. Šīs izmaiņas saistās ar urbanizācijas un suburbanizācijas procesiem, līdz ar to arī lauku apdzīvojuma struktūrā. Patlaban izmaiņas lauku ainavā notiek ļoti strauji, dinamiski, īpaši lielo pilsētu un atraktīvo dabas objektu tuvumā. Amatciems ir viens no šādiem jaunveidotajiem ciemiem Latvijā. Pētījumā atklāts, kā, veidojot jaunu lauku apdzīvotu vietu, tiek mēģināts radīt šķietami dabiskas, mazpārveidotas ainavas iespaidu, tāpēc Amatciems ir unikāls Latvijā.

Galvenie informācijas avoti pētījumā ir vēsturiskās kartes un plāni, ortofotoainas un digitālās kartes, kā arī lauku apsekojumu materiāli, intervijas ar Amatciema veidotājiem. Telpiskajā analīzē izmantotas ĢIS iespējas, lai labāk parādītu, kādas izmaiņas ir notikušas sākotnēji neskartajā mežainajā ainavā.

Amatciems ir veidojies pilnīgi no jauna līdzās senām apdzīvotām vietām Vidzemes augstienē, veicot ievērojamu reljefa transformāciju. Tās rezultātā izveidojusies mozaikveida ainava ar ezeriem un dīķiem, ar mežiem apaugušiem pauguriem. Mozaīku veido arī pauguri ar stādītiem kociņiem un zālaugu segu, mājas un pagalmi, ceļu tīkls. Cilvēka veiktās pārmaiņas reljefā, ģeoloģiskajā uzbūvē, augšņu cilmiēžu novietojumā un augu segā ir tikai pašreizējais rezultāts. Teritorijā redzamo nogāžu procesu ak-

tivizēšanās vien jau norāda uz izmaiņām dabiskajā līdzsvarā. Amatsciema turpmākajā ainavas attīstībā ir jāņem vērā ne tikai ģeoloģisko procesu norise, bet arī lokālās izmaiņas augšņu segā un augu valstī.

“APVĒRSTĀ ZEME”: STRĪDĪGIE KLINŠU VEIDOJUMI JAUNANGLIJAS AINAVĀ AUSTRĀLIJĀ

Katherine Wright

Atslēgas vārdi: *Austrālija, klintis, aborigēni, autohtonija*

Rakstā aplūkoti trīs nozīmīgi klinšu veidojumi Jaunanglijas plato ainavā Jaundienvidvelsā, Austrālijā. Postkoloniālajā ainavā klinšu veidojumi atspoguļo savstarpēji konfliktējošus spēkus: aborigēnu lokalizētās sakrālās nozīmes un ieceļotāju piederības naratīvus. Blafa klints (*Bluff Rock*) ir 19. gs. notikušās aborigēnu sakāves vieta. Negaisa klints (*Thunderbolt's Rock*) ir dižakmens, kas simbolizē eiropiešu ieceļošanas sākumposma romantizēto versiju. Austrālijas Stāvošie akmeņi (*Standing Stones*) ir reģiona ķeltisko pamatu piemineklis. Šajā rakstā apgalvots, ka šie trīs klinšu veidojumi atspoguļo ne-aborigēnu, angloķeltisko autohtono identitāti, kas marginalizē aborigēnu suverenitāti ainavā. Pozicionējot šo diskusiju Austrālijas mūsdienu politiskajā antiimigrācijas likumdošanas klimātā un panikā, kas ietver nelegālo “laivu cilvēku” ierašanos, secināts, ka balto austrāliešu pretenzijas uz autohtoniju izslēdz alternatīvas valstiskās piederības formas. Rakstā piedāvāta “virsmas domāšanas” ētika, lai atvērtu ainavu starpkultūru dialogam un viesmīlībai pret jaunajiem austrāliešiem.

AINAVU SUBJEKTĪVĀ KONSTRUKCIJA IKDIENAS DZĪVĒ

Monika Micheel

Atslēgas vārdi: *subjektīvā konstrukcija, ikdienas pieredze, ainavas jēdzieni, kvalitatīvās intervijas*

Pēdējā laikā interese par ainavu pieaug gan akadēmiskajā, gan neakadēmiskajā diskursā. Ainavas jēdziens paver daudz iespēju dažādām definīcijām un uzskatiem. Šajā rakstā uzmanība pievērsta ainavas subjektīvai konstrukcijai, ar to saprotot veidu, kā ainavā dzīvojošie cilvēki tai piešķir nozīmes. Raksts balstās uz datiem, kas iegūti kvalitatīvās mutiskās intervijās ar cilvēkiem, kuri dažādas ainavas pieredz savā ikdienas dzīvē. Pētījuma uzmanības centrā ir kādreizējās raktuves ainava, kas pēdējos gados ir būtiski pārveidota. Ainavas uztvere un tai piešķirtās nozīmes ir īpaši svarīgas, ja ainavas izmaiņas skar cilvēku ikdienas dzīvi. Raksta mērķis ir padziļināt mūsu izpratni par to, kā cilvēki veido savus priekšstatus jeb subjektīvās konstrukcijas par ainavu.

AINAVU SOCIĀLĀS VEIDOŠANAS DIMENSIJAS JAUNĀ INSTITUCIONĀLISMA PERSPEKTĪVĀ

Ludger Gailing

Atslēgas vārdi: *konstruktīvisms, ainava, institūcijas, ontoloģizācija, rīcībpolitika*

Raksts turpina debates par ainavu sociālo konstruētību, piemērojot jaunā institucionālisma pieeju. Ainava analizēta no konstruktīvistu pozīcijām. Rakstā ir analizētas piecas ainavu sociālās

konstrukcijas dimensijas: zinātnieku analītiskā konstrukcija, subjektīvā konstrukcija, materiālā konstrukcija, kolektīvā uzbūve, un konstrukcija, kas izmanto šos konstruktus. Kā būtiskas šķautnes ainavu kolektīvajā konstitūcijā aplūkoti tādi aspekti kā ainavas ontoloģizācija un ainavas kā rīcības arēnas. Par piemēru izmantojot datus no Vācijas federālās zemes Brandenburgas Šprēvaldes ainavu rīcībpolitikas analīzes, raksturota konceptuāla saistība starp konstruktīvismu un jaunā institucionālisma teorētiskajām nostādnēm. Sektoriālās institucionālās sistēmas loģika ir noteicoša reģionālajai aģentūrai, bet tā ir būtiski pārveidota reģionālo neformālo institūciju — telpisku tēlu, simbolu vai tradīciju ietekmē. Šīm neformālajām institūcijām ir būtiska ietekme uz interešu grupu darbību rīcību apgabalos — biosfēras rezervātos vai tūrisma reģionos. Raksta noslēgumā apsvērti turpmākie sociālo zinātņu pētījumi par ainavu sociālajām konstrukcijām.

IZPRATNE PAR LĪDZDALĪBU — VIENVIRZIENA VAI DIVVIRZIENU KUSTĪBA?

J. Sophie Visser

Atslēgas vārdi: *kultūras mantojums, komunikācija, informācija, līdzdalība, ĢIS*

Raksts balstīts uz ziņojumu, kas iekļāvās īpašajā sesijā “*In-Form-Land*” PECSRL konferencē. “*In-Form-Land*” apsprieda ilgtspējīgas un integrētas ainavu attīstības veidus, kas balstīti ainavu vērtībās, kā to nosaka Eiropas Ainavu konvencija — ainavas vērtību veido prakse “no apakšas” (pilsoniskā sabiedrība, “cilvēki”, “publika”), nevis pieeja “no augšas” (eksperti). Tādēļ “*In-Form-Land*” uzsvēra informācijas, mediju lielo nozīmi ideju, viedokļu, izvēļu veidošanā. ĢIS ir minēts kā piemērs jauno tehnoloģiju izmantošanai lēmumu pieņemšanā par izmaiņām ainavās. Nepieciešams atrast komunikatīvos kodus plašākai sabiedrībai, ne tikai ekspertiem.

Kaut arī autore piekrīt “*In-Form-Land*” uzstādījumiem, nepieciešams uzsvērt būtisku jautājumu: “cilvēku izpratnes vairošana” paredz vienvirziena (uz izglītību orientētu) komunikāciju, turpretī līdzdalība paredz divvirzienu komunikāciju. Divvirzienu komunikācija attiecas uz ikvienu rīcību un lēmumu līdzdalības projektā, vai tas būtu ainavu vai kultūras mantojuma izpēte, ainavas plānošana, vai informācijas, tehnoloģiju vai mediju lēmumi. Balstoties uz šo atzinumu, izvirzīti un aplūkoti vairāki jautājumi. Viens attiecas uz jautājumiem, kuri atspoguļoti līdzdalības tipoloģijās, kas kategorizē dalībniekus (ieskaitot “cilvēkus”, “publiku”, vai pilsoņus). Cits jautājums attiecas uz līdzdalības zināšanām un izpēti, nonākot līdz diskusijai par galvenajām līdzdalības izpētes pieejām un koncepcijām. Informācija, komunikācijas un tehnoloģijas ir trešais aspekts, kas ietver sekas patiesas līdzdalības aizstāšanai ar ĢIS. Tādēļ ētiski jautājumi ir ļoti būtiski. Tāpat svarīgs jautājums ir terminoloģija, jo tā bieži nosaka noteiktu perspektīvu, kas atspoguļojas rīcībās, izvēlēs un informācijas sistēmās. Rosinot diskusiju par informācijas sistēmām, izvirzītas dažas atšķirības starp tām.